

ቅልውላው

ክልተ ኣዕዋፍ ብሓንቲ እምኒ

መጋቢት 23/2019 ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ቅልውላው ብተራ ቋንቋ ትርጉሙ ሓንቲ ጻል ኣንስተይቲ ካብ ከርሳ ውሉድ ነዛ ዓለም ከተረክባ ኹለ ንዝህልዎ ሕማም ሕርሲ ዝወሃብ ቃል ኢዩ። እዚ ጻዕሪ ናይ ኣዴታት ብሓፈሻ ኩላትና ንፈልጦ እኳ እንተኹን ብዝያዳ ወላድ ኣደ ኣጸቢቓ ትርድኦ ብተፈጥሮ ዝተዓደለቶ መስርሕ ምርባሕ ደቂ-ሰባት እዩ።

ወዮ ድኣ ንዘይምላእ “ ሕማም ሕርሲ ተረሳዒ” ዝበሃል ኩይኑ’ምበር ኣዚዩ ንምጽማሙ ቀሊል ዘይኮነ ቃንዛ ኢዩ። እቲ ውሉድ ምስ ተረከብናዮ ግን፡ እቲ ምስላ ሓቂ ይኸውን። እቲ ቃንዛ ዝነበረ ክኣ ናብ እልልታ ይቕየር። መሕረሲት ወይ መሕረስቲ ኣብ ግዜ ቅልውላው ክልተ ዕማም ኣለዎም። ሓደ ነታ ወላዲት ካልኣይ ክኣ ነታ ወይ ነቲ ህጻን ብጥዕንኦም ከም እንርከቦም ምግባር ኢዩ። እዚ ድርብ ዓወት ክርከብ ከሎ፡ ነቲ እልልታ ትርጉም ይህበ።

ዘየጋጥም ነገር የለን፡ ሕማቕ ዕድል ኩይኑ ንሓዲኦም ወይ ንክልቲኦም ማለት ነወላዲትን ንውሉድን ክትስእኖም እትክእሉሉ ሕማቕ ኣጋጣሚ ኣሎ። ውሉድ ተሳኢኑ ኣደ ክትተርፍ ከላ ግን፡ ናይ መጻኢ ተስፋ ኣብ ግምት ብምእታው ቤተ ሰብ ብፍላይ ክኣ ኣደን ኣቦን ክሓዝኑ ከለዉ፡ መጻናዕቲ ለባማት ቀዳሞት ክኣ፡ ድሓን ፍቓድ ኣምላኽ ኢዩ “ላም ብምራኽ ትዓል” ብማለት ናይ ተስፋን ደበሳን ምትብባዕ ይልግሱ። ኣደ እንቋዕ ሰረረት እምበር ውሉድሲ ጽባሕ ብማዓልቱ ክመጻና ኢዩ ንመን ኢሉዎ ብማለት የጸናንዑ።

ነዚ ምስላ’ዚ ስለምንታይ ኣምጺእካዮ ትብሉኒ ትኹኑ። እቲ መልሲ፡ ናይ ቃልስና ታሪኽ ከምኡ ኩይኑ ስለዝረኽብኩዎን፡ ሕጂ’ውን ኣብ ተመሳሳሊ መድረኽ ምህላውና ስለዝተገንዘብኩን ኢዩ። ቃልስና ሃገራዊ ዲሞክራሲያዊ ሰውራ ይበሃል ነይሩ፡ ከምኡ ክኣ ኢዩ ንምህሮን ንመሃሮን ዝነበርና። በቲ ሓደ መንገዲ ሃገርና ካብ ባዕዳውያን ገዛእቲ ነጻ ክንገብር፡ በቲ ካልኣይ መንገዲ ክኣ ብረት ኣውራጃና፡ ሕጊ ዓቲርና ዲሞክራሲያዊ ስርዓት ተኪልና ብፍረ ዕዮና ብሰላምን ብልጽግናን ክንነባበር ኢዩ ትጽቢትናን ሃረርታናን ነይሩ። ድሕሪ እቲ ኩሉ ናይ ሳላሳ ዓመት ጥንስን ቅልውላው ናይ 1991 ክኣ እቲ ዝተመነናዮን ዝተቐለስናሉን ክልተ ውጽኢት ኣይከም ትጽቢትናን ኣይከም ሃረርታናን ኩይኑ ተረኺቡ።

እታ ኤርትራ ትብሃል ሃገር (ኣደ) ኣብ ዓለም ከም እትምዝገብ ጌርና ከነብቅዕ ነቲ ውሉድ (ዲሞክራሲያዊ ስርዓት) ግን ኣብ ኢድና ከም ዝሓወ ኩይኑ ተዘሚትና። ሕጽረትና እንታይ ነበረ? ከይነውሓና፡ ብሓቂ ብግቡእ ብቐዓት ዝተመልመሉ ነደን ንውሉድን ከድሕኑ ዝክእሉ መሕረስቲ ስለዘይነበሩና ኢዩ። እወ! ነቲ መድረኽ እቲ “ላም ብምራኽ ትዓል” ኢልና ሓሊፍናዮ ክንስና

እንሆ ሕጂ'ውን ከም እንደገና ለምና'ውን አብ ብርቱዕ ቅልውላው ንኸልኣይ ግዜ ትርከብ ኣለ። ተዳሊና ዲና? ብግቡእ ዝተመልመሉ ሓካይም ኣለውናዶ? ናይ ኣደን ናይ ውሉድን ውሕስነት ብዓል ምን ኢዮም?... እምብኣር ንርኣዮ ዕዳና ንፍለጥ'ሞ ኣበይ ከምዝበጸሕና ንምፍታሽ ዝኣክል ክኣ ኣመት ናይዚ መድረኽ ንግበር።

ዝተዓጽወ ኣፍ ክኸፈት፡ ዝተዓጽፈ ልሳን ክዝርጋሕ፡ ዝተደፍነ እዝኒ ክሰምዕ፡ ሰም ዝበለ ኣዲንቲ ቋሕ ክብል፡ ብጉንዱ፡ ብመሰረቱ ኣእምሮ ኤርትራውያን ግቡእ ስርሑ ክጅምር፡ ንመንነቱ ደው ክብል፡ ንቤተ-ሰቡ (ንደቂ 47ፋ) ከለሊ፡ እሂን ምሂን ክበሃሃል፡ ብናይ ትማልን ቅድሚ ትማልን ሕጻረታቱ ከንጸርጽርን ክንድርን ክጠዓስን ክንርኢ ከለና፡ ኣብ ሓደ ተለላይ ዘይንዓቕ መድረኽ ናይ ምድላው መሕረስቲ ተገማጊምና ከም ዘለና ክንትስፎ ንኸእል። **ተስፋ ግን ጽቡቕ መንፈስ ይፈጥረልካ እምበር ሂወታዊ ኣይኩነን።**

ኣብዚ መዳይ'ዚ ብትዕዝብተይ ገና ካብቲ ዘይበለዮ ድሑር ትሕዞ ጸኒሓዊ ዝምባሌታት ኣይተገለገልናን። ካብ ኣነነታዊ ነብሱ-ምክልኻል ጸጊዕነት ኣይወጸእናን። ካብ ዝነበረና ናይ ትማሊ ውድባዊ ዑቕባ ክንነጽልን ንኣእምሮና ሓራ ኣውጺእና ብደምክራስያዊ ተረድኦ ዝርግሐ ናይ ሌላን ምትእምማንን ኣብ መንጎ ተማዓደውቲ ዝነበሩ ውድባት ክንፈጥርን ኣይክኣልናን። እምነትን ፖለቲካን ፍንጮሕ-ቅንጅሕ ኣቢልና ክንፈላልዮ ብዕግበት ኣይበቓዕናን። ጥርናፈና ንወገናውን፡ ሃይማኖታውን ንዕኡ ዝመሰሰል ውድባዊ መትንታትን በቲኹ ናብ ደምክራሲያዊ ኣተሓሳስባ ዘፈሓሶ ቅውዶ ናይ ፖለቲካዊ ዝምድና ገና ኣይፈሓሰን።

ንኹሉ ነገር ኣነ ኢዮ ዝፈልጦ ዝብል ኣተሓሳስባ ካብ ኣእምሮና ኣይሃፈፈን። **ንኹሉ ነገር ኣነ ኢዮ ዝፈልጦ ዝብል ሰብ፡ ንዋላ ሓንቲ ነገር ከይፈለጠ ከምዝተርፍ ብዘዕግብ መጽናዕቲ ዝበጸሕናዮ ኣይንመስልን።** መለኽቲ ስርዓታት ሽግሮም ንሱ ኢዩ። ሎሚ ኣብ ብዙሕ ኩርንዓት ዓለም ኣኼባታት ንወላዲት ሃገረ-ኤርትራ ንምድሓን ይካየድ እኪ እንተሃለው፡ ብፍላይ ካብ ምሁራት ኢዮም ኢልካ እትጽብጽቦም ሸነኻት ካብኣቶም ክትጽብዮ ዘይግባእ፡ ንግሉጽ ጉባኤታት ብዘይ ግሉጽ ቅድመ ጉባኤ ውዲታት ከም ዝሰቕ ምግባሮም ብሰነድ ደረጃ ብተሰተፍቲ ክቃላዕ ከሎ ክትርእዮ ከለኻ ኣዚዩ ኣሕዛኒ ኢዩ። እቲ ቅድሚ ሕጂ ንትሕዝቶና ከም ዝሃጉዉ ዝገበረ ኣገባብ ንምንታይ ንኸድገም ዕድል ይህልዎ? ግሉጽነት ስለ ምንታይ ብሕቡእ ስኽፍታ ይትካእ። እዝን ወድ-ከምዝን ንቓልስና ገና ጸማልያ ከም ዝኸውን ዝገብር፡ ንምትእምማን መሰረት ዘየንብር ኣሰራርሓ ኣብዚ ግዜ ቅልውላው ክበርስ ኣይምተገብኣንዶ?።

ኣብዚ ከምዚ ዝኣመሰለ ኩነት ሸክስፔር (Shakespeare) ዝተጠቐመሉ ኣበሃህላ ክጠቅስ ኢዮ። “To Thine Own Self Be True” እዚ ዝተፈላለየ ትርጉም ኣለዎ፡ ሓደ ሰብ እቲ ክገብር ዝግብኦ ምስ ዝገብር ንነብሱ ክግምግም ከም ዝኸእል፡ እቲ ካልኣይ'ውን ሓደ ሰብ ኣብ ኩሉ መንገድታቱን ዝምድናታቱን ኣብ ቅንዕና ክምረኩስ ከም ዘለዎን ከምኡ'ውን ብዝክኣል መጠን ቅኑዕ ክኸውን ከምዘድልን ኢዩ። ብዝኹነ ኣብዚ ዘለናዮ ዘበን ኣዕጋቢ ትርጉሙ ሓደ ወድ-ሰብ

ካብ ቅንዕናን ተወፋይነትን ክርክቕ ከም ዘይብሉ ዝሕብር ኢዩ። ናብ ረብሓኻን ረብሓ ህዝብኻን ዘተኩረ ኣሰራርሓ ክህልወካ ኣለዎ ማለት ኢዩ። እዚ ደረጃ ምዕባሌ'ዚ፡ እዚ ናተይ ወለዶ ሕድሪ ተሰኪሞ ዝጸንሐ፡ ሕድሩ ነዚ ሓዲሽ ወለዶ ከረክብ ፋሕተር-ተር ዝብል ዘሎ ኣብ ሃንቀውታ ጥራይ ተወሲኑ፡ ገና ነዚ ሓዲሽ ወለዶ ሸውሃት ብዝኸፍት መንገዲ ዕድል ወይ መንገዲ ክህንድሰሉ ድልውነቱ ኣየርአየን። ፖሎኒየስ (Polonius) ኣብ ሃምለት (Hamlet Act.1) ልቢ ወለድ ከም ዘቐምጦ'ውን ከም ምዕዶ **ንኻልኣት ክትኣሊ ምእንቲ ክትክእል መጀመርያ ንነብስኻ እለ ወይ ተኸናኸን ወይ ኣመሓድር ዝብል ኢዩ፡** (አተረጓጎሙ ናተይ)

እምብኣር እዚ ናተይ ወለዶ ንነብሱ ክኣልን ብቐንዕና ክመላለስን ገና ስለዘይበቐዎ ሕድሪ ከነረክብ ይጽግመና ምህላው ከነለልዮ ከድልየና ኢዩ። እዚ ኢራብ ነብሪ ጎልጎል መንእሰይ ወለዶና ድሮ ቅድሚኡ ንሕና ነብስና ምምዘንና ካብ ዜሮ ስንቂ ተበጊሱ ቀዲሞና ይግስግስ ምህላው ከኹርዓና እምበር ከሕንኸና ስለዘይግብኡ ብትብዓት ኣገናዕ ክንብሎ ድሉውነትና ከነርኢ ኣለና። ብድሕሪ ሕጂ እንገብሮም ኣኸባታት ካብ **“ድሕሪ ማይ ናብ ብዓቲ”**፡ ካብ እዋይ ኣነ፡ ከምዚ ኣይመሰለናን ነይሩ፡ ወዘተ... ድኹም ጣዕሳታት ክንድሕን ምእንቲ፡ ነዚ ናይ ሕጂ መድረኽ ቅልውላው ብዓይነታዊ ተረድኦን ምድላውን ምስ እዚ ሓዲሽ መንእሰይ ወለዶ ከነተኣሳስሮ ክንበቐዕ ኣለና።

ቶማስ ክላሰንስ (TOMAS CLASSENS) ከም ዝብሎ፡- **ወትሃደራት ናይጀሪያ ገለ ካብቶም ዝበለጹ ኢዮም፡ እንተኹነ ግን መራሕቶም ኣግዲዖምም ይብል።** እዚ ክውንነት'ዚ ንዓና ኤርትራውያን ኣጋጢሞና ኢዩ። ብርግጽ ተጋዳላይ ህዝብና፡ ሕጂ'ውን ገዛ ዘይፈልጥ ሰራዊት ኤርትራ ጅግናን ካብቶም ምዑታትን ምኪኑ ዘጠራጥር ኣይኮነን። እንተኹነ ግን መራሕቱ ኣንጻሩ ብተግባር ዓጢቐም ስለዘለዉ ተገዲዑ ኣሎ። ንሕና እዞም ኣብ ግዳም ዘለና'ውን ብፖለቲካዊ ዕጥቂ ነዚ ሓዲሽ ወለዶ ብዝገባእ ንጽግዖን ፋኑስ መብራህቲ ናይ መንገዲ ቃልሲ ክንኩኖን ኣይበቐዕናን።

መንእሰይና ግን በዘደንቕ ምልዕዓል ከንበልብል ጀሚሩ'ሎ። ሃዩ ሕጂ'ውን **“ክምብል በለ'ሞ ኣይፈሰሰን”** ምባል ርሑቕ ኣይኮነን። ንመንእሰይና ክንድግፎን ከነተባብዖን **ኣርክብ** ዝብል ጭርሖ ኣልዒልና ክንጓዩ ኣለና። ብህልኽ ዝተመረዘ ኣእምሮ ናብ ሃገር ኣልቦነት ስለዘሰጋግረካ፡ ካብ ዝሓለፍናዮ ኣሉታውን ኣዕናውን ተመኩሮ ሓራ ክንከውን ንቀላጠፍ።

ድኹም ዘይብቐዕ ሰብ፡ ኣብ ስቕያት ናይ መትእምማን ስእነት ዝነብር (crisis of confidence) ንነብሱን ንሃገርን ዝኸውን ስለዘይኮነ መደምደምትኡ ጥፍኣት ኢዩ። ናይ መለኽቲ መደምደምታ ክኣ ከም ውጽኢት ናይ እንታይነቶም ንሱ ኢዩ።

እዚ መድረኽ ቅልውላው እዚ **ክልተ ኣዕዋፍ ብሓንቲ እምኒ** ክንሃርመሉ እንተድኣ ኩንና ዕላማና ተመኩሮና ከይረሰዕና ወይ ክኣ ካብኡ ተማሂርና ንኢሳያስን ኣዕናዊ ከዳዕ ስርዓቱን ምዕናው ጥራይ ዘይኮነስ፡ ማዕረማዕሪኡ ዲሞክራሲያዊ ምሕደራ ብናይ ሓባር ኤርትራዊ

ሀዘባዊ ውህደት ክንተክል ከም ምኪኑ ዕጥቅና ክዝንጋዕ የብሉን። ብኻልእ ኣዘራርባ፡ ነታ ኣብ ገምገም ጥፍኣት ዘላ ትሳቕ ዘላ ኣዴና ሃገርና ኤርትራ ከነድሕና ምኪንናን ከምኡ ድማ ነቲ ዝውለድ ህጻን ደሞክራሲያዊ ስርዓተ-ምሕደራ ክዉን ክንገብር ንቕሓት ከነማዕብል ከምዘለና ምፍላጥ ምኪኑ ኢዩ።

ጥዕና ዘለዎ ክልተኣዊ ይኹን ብተሕነታዊ (bilateral or multilateral) ዝምድናታት ምስ ዝቐረበን ዝረሓቕን ብዘየገድስ ብዘይ ውሽጣዊ ርግኣትን ጽንዓትን ሓድነትን ምትእምማንን ክሰርሕ ኣይክእልን ኢዩ። ቅድሚ ሕጂ ኣብ ታሪኽ ኣይሰርሐን ጥራይ ዘይኮነስ ንድሕሪ ሓጂ'ውን ንዕኡ ዝኸውን ስነፍልጠታዊ ባይታ የለን። ስለዚ ኤርትራውያን ድሕሪ ደጊም ሃገራዊ ህንጻና ጥራይ ኢዩ ወሳኒ ናይ ፖለቲካውን ቍጠባውን ከምኡ ድማ ማሕበራውን ዝምድናና ክኸውን ዘለዎ። **ብሕጽር ዝበለ ንስልጡን ባህላዊ ዕብየት ውሽጣዊ ሃገራዊ ዲሞክራሲያዊ እንታይነት ጥራይ ኢዩ ዞናውን ክፍለዓለማውን ዓለምለኸውን ዝርግሐ ወይ ምስፍሕፋሕ ዝፈጥረሉ።** እምበኣር ንሃገርና ምክንኻን ዝቕድሞ ካልእ ዕላማ የለን ዝብል ህንጻ ሓሳባት ኣብ ኣእምሮና ክሰርጽ ኣለዎ። በዚ መንገዲ እዚ ጥራይ ኢና ንመንእሰይና ከም ነብሪ ጎልጎል ከም ዝነጥር ክንገብር እንኽእል።

ስርዓት ኢሳያስ ዋላ ኣብ ስደት ብራዕዲ ዝኣክል ምስ ደቂ ሃገርና ከም ሕማም ተላገብ ከምዘይንቀራረብ ጌሩ፡ ዋላ ሕጂ'ውን ናይ ምትሕንፋጽ ገስጋሲ ሓሳባት ከነማዕብል እንተዘይክኢልና ብዕግበት ካብ ህቡብላ ናይ ራዕዲ ሓራ ወዲእና ኢና ክንብል ኣይንኽእልን። እዚ መድረኽ ፖለቲካዊ ቅልውላው'ዚ ነዚ ኹሉ ኣሻኹ መንገዲ ዕንክይክይ እንዳበልና ክንከይድ ዝገበረና ብመጻናዕቲ ክንህንድሶ ከድልየና ኢዩ።

ኤርትራውያን ኣብ መገሻ ናይ ቃልስና ብተሕ ነገር ኣዐዊትና ኢና። ማዕረማሪኡ ክኣ ብለቕታ ዘይኮነስ ብዓብየት ዝስፈር ምህርቲ ናይ ደሞክራሲ ተሰዊሩና ጸኒሑ ኢዩ። ንሱ ድማ ብሕጽር ዝበለ ኣገላልጻ ተመለኽቲ ክንከውን ሕራይ ምባልና ክንእመነሉ ይግባእ። ነዚ ሓቂ እዚ ክንቅበሎ ኣለና፡ ምኽንያቱ **“ኣደስ ኩሉ ትሓብእ'ዎ፡ ሓበላ ዓይኒ ነይትሓብእ”** ዝብል ምስላ ዘቃልፆ ክዉንነት ስለዝኹን ክንእመን ከለና ሃናጺ ስጉምቲ ኢዩ። **ደሞክራሲያዊ ዕጥቂ ወኒንካ ናይ መጻኢ ኣነባባር መርሓ-ገበይ (road map) ምህንዳስ ካብ ክውንነት ምእማን ኢዩ ዝውለድ።**

እዚ ናይ ኢሳያስ ስርዓት ናቱ ፍሉይ ናይ ሃገራዊ ክድዓት ጠባያት እኳ እንተለዎ ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝገለጽክዎ ብነብሱ ዘይተኣማመን ቀንጻሊ ካብ ክኢላታት ዝርዕድ ዘይዓቕሙ “ ኣነ ንኹሉ ዝፈልጥ ኢዩ፡ ኩሉ ብኣይ ክውሰን ኣለዎ” ዝብል ብናይ ጥፍኣትን ዕንወትን ፍልስፍና ዝምራሕ ኩይኑ፡ ሓድሽ ነገር ዘይኮነስ መቐጻልታ ናይ ሓድሽ መግዛእቲ (neo colonialism) መራሕቲ ስሉስ ዓለም ኢዩ። ኣብዚ ጉዳይ'ዚ ን ፕሮፌሰር ጆርጅ ኣይተይ (Professor George Ayittey) Ghanaian economist ዝበሎ ክጠቅስ፡- ይብል ንሱ፡- ነዘም ናይ ስሳታት ናይ ሓድሽ

መግዛእቲ መራሕቲ አፍሪቃ ከም ትውልዲ ጉማረ (Hippo generation) ይምስሎም'ሞ ስሱዓት ምእዙዛት ናይ ገዛእቲ ሃጻዎውያን ሓይልታት መልእኽተኛታት ኢዮም ይብሎም። ብኸፎም ናብ ጥቕምም ዘድሃቡ ንኹሉ ሽግራት እቲ መንግሥቲ ክፈትሖ ይኸእል ኢዩ ዝብል እምነት ዘለዎም ሃንጀማታት ኢዮም ይብሎም። በቲ ካልኣይ ሸነኽ ክኣ ኣብ ኣፍሪቃ ፍታሕ ዘምጽእ ዝኸእል ብማለት፡ ኣድህብኡ ናብቲ ምሁር መንእሰይ ከም ቅልጡፍ ናይ ለውጢ ሓይሊ ኢሉ ከም ወለዶ ነብሪ ጎልጎል (Cheetah generation) ይምስሎ።

ከም ዝመስለኒ እዚ ኣበሃህላ ናይ ጆርጅ ኣይተይ ኣብ ክውንነትና ክንጥቀመሉ ንኸእል ኢና። ክሰዕ ሕጂ ዝረኣናዮም ናይ ኣፍሪቃ መራሕቲ ክሰብ ባህርያዊ ሞት ዝገለግሎም ናይ መሰል ዘይኮነስ ናይ ድርቅና ሰብ ሕድሪ ኢዮም። ኢሳያስ ክኣ ምስ መመላእታ ናይ ሃገራዊ ክድዓት ጠባያቱ መቐጻልታም ካብ ምዃን ሓሊፉ ካልእ ትርጉም ዮብሉን። ስለዚ እቶም ሸማግለታት ከምዚ ከማይ ነዚ ነብሪ ጎልጎል ኤርትራዊ መንእሰይ ንስደት ናብ ናይ ቃልሲ ምስጋም ቀይሩ ንሃገራዊ ድሕነት ገጹ ክውንጨፍ ብኹሉ ዓቕምታትና ኣይዞ ጎበዝ ክንብሎ ክንበቅዕ ከም ጉማረ ስሱዓትን ተማእዘዘቲ ግዳማውያን ገበትቲ ሓይልታት ካብ ምዃን ነጻ ክንከውን ይግባኣና።

ኣገልግሎትና እምነትና ናብ ግዳማውያን ልሙዳት ገዛእቲ ሓይልታት ብተፈላለዩ ጥበብ ዝገማምዑና ዘይኮነስ፡ ናብ ውሽጣዊ እንታይነትና ዘድሃበ ክኸውን ኣለዎ። ምሁራትና፡ ዓበይትና፡ ሃብታማትና፡ ምቹእ ግዳማዊ ውልቀ ሂወታዊ ኣተሃላልዎና ንባህርያት ታሪኻውያን ገበትቲ ሓያላን ገዛእትና ዘንጊዑ፡ ንህዝባዊ መቐዘፍቲ ኤርትራ ሃገርና ብሸለልትነት ክሓልፎ ዮብሉን። ስደትና ፍረ ምልካዊ ስርዓት እምበር መተካእታ ኤርትራ ሃገርና ኣይኮነን።

ኣብዚ እዋን'ዚ ንብዙሕነትና ብንቕሓት እንተ ኣሰኒናዮ ናብ ሓድነት ከሰጋግረና ይኸእል ኢዩ። ንብዙሕነትና ኣብ ጸቢብ ኣረኣእያና ከም ዝድረት እንተገረናዮ ግን ናይ ሓድነት ትንፋስ ሓጺሩና ኣብ ሒቕታ ከም እንነብር ክገብረና ምዃኑ ፈሊጥና ብዓንተብኡ ክንቃለስ ኣለና። እዚ ምስ ዝኸውን ኣብ መንጎ ኣረጊትን ውሒጥን ኣተሓሳስባን፡ ብኣበሃህላ ጆርጅ ኣይተይ ጉማረ (Hippo) ከምኡ ድማ ኣብ መንጎ ስሉጥን ምሁርን ንቕሕን ተወንጨፋይ ነብሪ ጎልጎል (Cheetah) ትውልድታት ዘሎ ፍልልይ ከነስተውዕል ክንክእል ኢና።

ሎሚ ግዳማዊ ደምበ ተቐውሞ ኩሉ ማለት፡ ኣባላት ባይቶ፡ ማሕበራት ደቀ-ኣንስትዮ፡ ትካላት ፓል-ቶክ፡ ሲቪካዊ ማሕበራት፡ ውድባት ምስ ኩሉ ጸገማቱ ናብ ሓድነት ዘድሃበ ላዕልን ታሕትን ይብል ስለ ዘሎ፡ እቲ መደምደምትኣም ናብ ትውልዲ ነብሪ ጎልጎል (Cheetah generation) ማለት ናብ መንእሰይ ትውልዲ ዘድሃበ ክኸውን ኣለዎ። ጽሚቕ ናይ'ዚ ኩሉ ክኣ ናብ ንጹርን ዘተኣማምንን ሕርኽራኽ ኣልበ ዝኹን ቅርጻ ከሰጋግረና ኢዩ። ብዛዕባ ዓበይቲ ናይ ዜና ማዕከናት ብዝምድናዊ ኣሰራርሓ ኣብ'ዚ መድረኽ'ዚ እንታይ ግደ ክጻወቱ ኢዮም ህዝቢ ይጽብዮም

ምህላው ክዝንግዑን ክደናጎዩን የብሎምን። ኣነ ብወገነይ ብዙሕ ግዜ ኣዘኻኺረ ስለዝኹንኩ ክደጋግሞ ኣሰካፊ ኩይኑ ረኺበዮ ኣለኹ።

ብዝኹን እዚ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ ኣሰራርሓ እንድሕሪ ኣብ ዝብጻሕ በጺሑ ክኣ፡ ነቲ ገመድ ምስ ውሽጣዊ ኤርትራዊ ሰራዊትናን ህዝብናን ብምትእስሳር ኣዚዩ ዓቢ ተሰማዒ ሓይሊ ናይ ለውጢ ክፍጠር ከምዝክኣል ኣነ ብወገነይ ዕግበት ኣለኒ።

ጀጋኑ ኣበታት ኣዴታት ዝብሃሉ፡ ንመጻኢ ወለዶ ማለት ንትውልዲ ነብሪ ጎልጎል፡ ትብዓትን ጽንዓትን፡ ሓቕን ኩለንተናዊ ገጻት ታሪኽ ሃገርን ብዝክኣሎም ዓቕሚ የረክብዎን ዝተረፈ ዕዳ ንኸኸፍል ክኣ ኣብ መብጽዓ የእትውዎ። እቲ ሓድሽ ወለዶ ክኣ ነቲ ካብ ጀጋኑ ቀዳሞት ዝተረከበ መብጽዓ ብዘበናዊ ኣተሓሳስባ ኣሰኒዩ ዝጎደለ መሊኡ ሃገር ይሃንጽ ጥራይ ዘይኩነስ ናብ ዝቕጽል ወለዶ ብተመሳሳሊ ኣገባብ ከመሓላልፍ ሓላፍነት ይወስድ። እዚ ሰንሰለታዊ ኣሰራርሓ'ዚ ሃገራዊ ታሪኽ ከም ዘይበታተኽ ይገብር። ኢሳያስ ነዚ መስርሖ'ዚ ክበጣጥስ ኢዩ ህርድግ ዝብል ዘሎ።

ሕጂ ብሃሰሰ-ለባም እዚ ስርዓት እዚ ጥራይ ይፍረስ ዝብል ኣተሓሳስባ ጥራይ ሓዝካ ተብ-ተብ ምባል ሓደገኛ ስለዝኹን፡ ነዚ ዘለናዮ ናይ ቅልውላው መድረኽ ብሓንቲ እምኒ ክልተ ዑፍ ከም እነውድቕ ብዘተኣማምን ኣገባብ ክንቃለስ ኣለና። እዚ ጥራይ ንግበር፡ እቲ ይጽንሓለና፡ ዳሕራይ ነርክበሉ፡ ወዘተ... ዝብሃል ናይ መለኽቲ ቅድመ ኩነት ምስ ዲሞክራሲያዊ ጽንሰ-ሓሳብ ወይ ጥምሮ-ሓሳብ ዘራኽብ የብሉን። ዓወትና ቀረባ ኢዩ፡ ኣእምሮና ግን ድርብ ጽዕነት ከምዘለዎ ኣይንረስዕ።

ኣብ መወዳእታ ናይ ሎም ዓንቀጻይ ኣብ ተወንጨፊ ነብሪ ጎልጎል መንእሰይ ኤርትራ ዘለኒ እምነት ንምግላጽን ምትብባዕን ዝኣክል ኣቕዲሙ ናይ መንእሰያት ጉባኤ ኣብ ኢትዮጵያ ክሸባሸብ ከሎ (EYSNS) ብ 2012 ዝደረሰክዎ ግጥመይ ምንእሰይ! ተመንዮካ'ንድዩ ዘርእስታ ኣሰንዩ ንሎሚ ክፋነወኩም እዩ። ቅድሚኣ ግን ኣብቲ እዋን'ቲ ብ 2012 ዝረስኩዎ ተኣሳሲረን ስለ ዝኸዳ፡ **ሃገረይ! ክንዲ ትሕፈርስ ትድፈሪ!** ብዘርእስታ ግጥሚ ክጅምር ኢዩ።

ሃገረይ! ክንዲ ትሕፈርስ ትድፈሪ

2012 ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ኤርትራ ሃገረይ ቀመም ምድሪ

ደጋ ወይነ-ደጋ ቆለ ባሕሪ

ክንዲ ትሕፈርስ ትድፈሪ!

ትወልድዮም ጀጋኑ ሰብ ስረ

ሰብአይን ሰበይትን ማዕረ-ማዕረ

ካበይ ድኣ መጹ ብዓል ማእረ?

ሓንሳእ ይደፍኡኺ ብሃይማኖት

ክጎቱኺ ብገመድ ናይ ድሕረት

ወግሐ ጸብሐ ስኢንኪ ቅሳነት

ዶብ የብልናን ኢሎም ይዘረቡ

ጽንሕ ኢሎም ብዶብ የሳብቡ

ደቂ ተብ-ተብ ብዓል ኣፈ-ርክቡ

ሓንሳእ የውርዱኺ ንዕዳጋ

ክሸጡኺ ተሰሪፆም ሪጋ

ዘራይይ ስኢንኪ ዓጽሙ-ስጋ

ኣብ ቅርዓት ዝባንኪ በብታራ

ኩሎም ክስዕስዑ ኩዳ ስብራ

ናትክስ ንበይኑ'ዩ ጉዳም ሰውራ

ገለ ይኣስር ገለ ድማ ይርሽን

ተኸደኒ ይብለኪ ፈደረሽን

ንበይኑ ዓይነቱ ጉዳም ሽንሽን

ኒዩው ዮርኪ እንተኸድኪ ትጉዕጸጸ

ዓድ-እንግሊዝ ዝገደደ ፈልጸ

መለሳ ዘይብሉ ወትሩ ረግጸ

ሓንሳእ እንኪ ይብሉኺ ኣውቶኖሚ

ኣንቃዕሪሮም ከስትዩኺ ስሚ

ኣንቲ ኤረ ክንደይ ትጽመሚ

ትጸርግዮ ብግዳም ዝመጸ

ይጸንሓኪ ናይ ውሽጢ መላጸ

ፍልሐ ይኸይድ ደድሕሪኡ ጻጸ

እንታይ ጌርኪ እዚ ኹሉ ኣበሳ

ድራር በትሪ ደቅኺ ከም ቃርሳ

ሓደ ይወድቕ ኣብ ቅድሚኡ ሬሳ

ኣሜን ተብልዮም ንገዛእቲ

ብፍረ ማህጸንኪ ተጋደልቲ

ብሓምት ጀጋኑ ተሰዋእቲ

ብሰይጣን ውሸጦ ትጉበጢ

ከም ቆጽሊ ትረግፊ ትሸምጠጢ

ኣንቲ ኤረ ንምንታይ ተጽቅጢ

ኩሉ ውሉድኪ ድዩ ተሓይሩ

የለውን ዲዮም ተረፍ ዘይተኣስሩ

ስለምንታይ ድኣ ስቕ ሳዕሪሩ?

ዘይታሪኽኪ ቀደም ዘይነበረ

ነዊሑ'ኮ ጥዲሙና ዕረ

ሰብ ረብሪቡ ብልሳናት ወረ

ምድርቤት ገዛኺ ተወሪሩ

ጎበዝ ተዘንጊዑ ተባሪሩ

ወዝ ወለዲ ቀምሲሉ ሓሪሩ

የለውን ዲዮም መንእሰይ ወረስቲ

ኣትዩዎም ድዩ ሕማም ኣረገውቲ

ገዳምዶ ሰፊሮም ከም ፈለስቲ!

ቦኹራዩ ናይ ግዳም ምህለላ

ተእዊ'ሞ ጽንሕ ኢልካ ዳይላ

ተስፍላ'ሞ ካልእ ይቕበላ

ካብ ውሽጢ ፈልፍሊ ወላድ ኣደ

ከይመጸኪ ሃካይ ዝገደደ

ዱኪ ዓርኩ ብዓል ዝለመደ

ኤርትራ ሃገረይ ዘይትርብርብ

ጽሓይ ገበላኺ ዘይትዓርብ

ካብቲ ናይ ዓንተቦስ ሕጂ 'ቐርብ
ኣደ ጅግና ዝኹነ እንተኹነ
ኣብ ከብዳ ትቐብር ፈዳይ ሕነ
ሽሕ መሓውር ከም ዓራዛዝነ

ወኸሩዶ ጅግና ምኣሰሩ
ደቅኪዶ ግዳም ምሓደሩ
ተገምጢሉ ታሪኽ ተቐይሩ
ተፈተል በልዮ መንእሰይኪ
ብዓል ጽኑዕ ምናት ብዓል ብርኪ
ንዓኪዶ ምልኣኽ ጠፊኡኪ!!! ኣይጠፍኣክን እዋእ!!!

“ኤሎሀ-ኤሎሀ ላማ ሰበክታኒ” ጸሎተይ ሰሚሩ ሕጅስ ሰሚዕካኒ
ኣምላኽይ-ኣምላኽይ ንምንታይ ሓደግካኒ? ጸሎተይ ሰሚሩ ሕጅስ ሰሚዕካኒ

ምንእሰይ! ተመንዩካ'ንድዩ!

2012 ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)

ተመንዩካ'ንድዩ ብቐትሪ ብኣውሊ
ተቐልቂልካ እምብኣር ጀሚርካ ፍትሊ
ክትንቁ ሰሚዑ ብላዕላይ ብታሕታይ
ተበጊስካ እምብኣር መተካእታ ተስታይ

ወርሒ ድያ ደሚቻ ጽሓይ ኢዩ በሪቼ
ሰንሰለት ዕጣቼ ዘይብተኽ መሸቀቼ
ከምኡ ኢና ጌርና ዘብ-ዘብ ኣርኪብናዮም
ተመለሱ ክብሉ እምብላይ ኢልናዮም

ኣንታ ዋሕስ ድጊ ውሕስነት ሃገሩ
ሰልቲ ናይ መስኖና ልምጽምጽ ግንባሩ
ወለሽ ሳዕሪ ድሙ ዘፈርፈር ጎተና
እልል በላ በለን ንመጽእ ኣለና

ኣንጻርጻርካ እንዲካ ልብኽ ነዲዱ
ማህጻን ኣዴታትካ ንሓራጅ ወሪዱ
ናይታ ለዋህ ኣደ ናይታ ዝሓምበሽት
ሓቂ መሲሉዋ ጌደና ሓርነት

እንተ ክትዛረብ ተወዲብካ ፈክር
ንሱ'ዩ እቲ ምስጢር መለኽቲ ዘባህርር
መንፊት ኣይተረስዕ ጸጸር ከይሰልኩና
ኣብዘይኣትዎ ዩብሉን ናይ ህግደፍ ከኒና

ኣተኣሳስሮ ምስ ታሪኽ ቃልስኽ
ካብ ዘየሎ ኣይኩንካን ትጅምር ዘለኽ

ብሃር ዝደኸመ ኣቦ 'ለካ ዓቢ
ዓይኒ ማይ ፍለጦ በይንኻ 'ይትዘንቢ

ክላ ድሕሪ ደጊም ይትረፍ ሃበስ-ቀደስ
ዑብል ሰቲ መረብ ውፈር ተመላለስ
ቦ ግዜ ለኩሉ ብዓል ሸለብ-ገለብ
መንእሰይ ኣርኪቡ ብቕልጽም ዝዛረብ

ዓይንኻ ጠማቲ እዝንኻ ሰማዒ
ንታሪኽ ዝተርፍ ክትምዝግብ'ያ ብርዒ
ዋልታ ናይ ውጹዓት ፍረ'ዛ ጸጋይት
ዘይነጽፍ ማህጻና ወላድ ኤርትራዊት

ኣንታ ውልዶ ሰዊት ለይ-ለይ ሳዕሪ ደንደስ
ጋልብ ብዳንጋኽ እንታይ ዝዓብስ ፈረስ
ንገሮም ንህግደፍ መልእኽተይ ኣንብቡ
ሰብ ነጻ ክኸውን ክዕንብብ ገረቡ

ይኣኽለኩም በሎም ንውጹዓት ምህሳይ
ክርድኡ መታን ሓረግ ቃልሲ ዋርሳይ
ኣበስር ህዝብኻ ደጊም ተሰራሰር
ታሪኽ ሂቡካ'ምበር መንእሰይዶ 'እሰር

ድምጽኹም ሰሚጋም ከወይኑ መዲኦምዶ
ሸበድበድ ኣብዚሒም ምድረ በጋሚንዶ
ኣእዛኖም ወዲቐ ኣብቲ ማርቻ ፔዲ
ናይ ሓሳዊ መግደፍ ዝለመደት ከብዲ

መሬት ጠሊማቶም ህግደፍ ጉድ ሰሚዕና
ዋርድያ ዝበዝሁ ካብቶም እሱራትና
ስግንጢር ኣመሎም እንዳ መን ኣመኖ
ዘይበደለ ይእሰር ዝበደለ ይፍኖ

ኣለኸዶ ክብል ኣነ ወግሐ ጸብሐ
ደድሰራሕክዎ እንዳ ተፈንጥሐ
ደንጉኸና እንዲኸ መሪሩ ዘበኑ
እንታይ ተሪፉና እቶ-እቶ ከወይኑ

ንኺድ ንብል እሞ ጅምር ፍሕት-ፍሕት
ከም ቀርኒ ናይ ኣጣል ንድሕሪት ንጥምት
መዋእል ሓሊፉ ክንፍንጣሕ ከንእክብ
ብዓወት ዘዚምና ንሳ'ያ ትንበብ

ምኺን ኣይሐመቕናን ሒዝናያ ጸኒሕና

ጉዳመኛ ገመድ ከይተበትከትና
እቶም ዘፋነናዮም እንተ ዝምለሱ
በሉ ንቀያየር ኢሎም ምኸሰሱ

ንሱ'ዩ ዓቕምና እንካ ተረከበ
ታሪኽ ኣበታትካ ብግቡእ ኣንብቦ
ኣሽሓት ከፊልና ገዛእቲ ክጸድፉ
ዕዳ ደሞክራሲ ንዓኻ ተረፉ

ኣበይከ ክእቶ ግዜ ዝፈረዶ
ካባኻ ኣይሓልፍን ኢዩ ምዓንጥኡ ማእዶ
ከይምርሽ ምሳኻ ከምቲ ናይ ቀደመይ
ተወላዊላ እንድዩ ጠርጢረያ ብርካይ

ክብጻሕ ኢዩ ኹሉ ኣጅኹም ጀጋኑ
እርድኣና ኢዩ ቋሕ-ሰም ምዓስ ኩይኑ
ኣይኩነን ኤርትራ ናይ ትማሊ ዕሽል
ዘመናት ዘሕለፉ ይብሉ 'ለዋ ኩለል

ህግደፋዊ ስርዓት መደበር ኣበሳ
ምሃያ ከድዓት ጥርዝያ ንሬሳ
ብኢዱ ዝጅምር ተናኻሲ ኸልቢ

ትዓዘብ መንእሰይ ናይ መለኸቲ ረቢ

ጀጋኑ አቦታትኩም ኣነ ይሓልፍ ይብሉ

ህግደፋውያን ክኣ ኣሕዋቶም ይቐትሉ

ዝፈረደ ይፍረድ ብሕገ ብስርዓት

ከምኡ'ዩ ዝንበብ ደብተር ናይ ውጹኣት

ቃርሳ ናይ መለኸቲ ኣብ ገደል ቊርቊስ

ምጽዳፍ ነይተርፎ ኣብ ገምገም ዝድቅስ

መንእሰይ ነቐሉ ሸቲት መተርኣሱ

እንታይ ክደርፍ'ዮም ብዓል ንሱ-ንሱ

ዋለ ትጽብብ እምበር ከም መንገዲ ጻጸ

ኣበይ ከዩምልጥ ሓፋሽ ዝረገጸ

እንቋዕ ኣርከብካለይ ተመንዩካ'ንድዩ

ደጊም ኣይጠፍእን'ዩ ናይ ሰውራና ሆዩ

ሳዕስዕ ይክኣሎ መንእሰይ ተኪእካ

መሰነይታ ዘንጊ ኣብ ኢድካ ዓቲርካ

ኩሉ ብጠጠውካ ስብራ ሸማግለ

ኣሰይ-ኣሰይ ንበል ይኹን ትሓምበለ

ቀርኒ ላም ዝፈሊ ብጥይቱ - ሰርቢ ማይ ምስላ 'በታቱ

ኣርክብ ሙዚካኽ ወድብ - ሙክት ጸላእትኽ ከትክት

ጋልብ ዝለል እምበር ዝለል - ከንደይ ከይዓጅብካ ነብሪ ጎልጎል

ረድኢ ክፍለ (ባሻይ)